

LEBİD b. REBİA

olan babası Rebîa cömertliği sebebiyle "Rebîu (Rebîatü)'l-muktirîn" (fakirlerin baharı) adını almıştı. Rebîa, Benî Ca'fer kabilesiyle Benî Esed arasındaki Yevmü Zî-alâk savaşında ölmüştü. Lebîd genç yaşta şiir yeteneğini kanıtladı. Nu'mân b. Münzir'e elçi olarak gittiğinde okuduğu şiirle hükümdarı ve beraberindekileri etkiledi. Nu'mân'ı kabilesi Benî Âmir aleyhine tahrik etmiş olan şair Rebî' b. Ziyâd'a yönelttiği yergisiyle hükümdarın görüşlerinin kabilesi lehine değişmesini sağladı.

Hz. Peygamber'in kalplerini İslâm'a ısındırmak amacıyla zekât verdiği kimseler (müellefe-i kulûb) arasında bulunan Lebîd kuvvetli görüşe göre 9 (631) yılında müslüman olmuştur. Daha sonra gittiği Kûfe şehri kuranlar arasında yer aldı ve öğullarıyla birlikte buraya yerleşti. Uzun bir ömür sürdüğü rivayet edilen Lebîd 40 veya 41 (660 veya 661) yılında Kûfe'de vefat etti ve Benî Ca'fer b. Kilâb sahrasına defnedildi. İmam Şâfiî'nin "büyük bir şair", Zürrümme ile Nâbiga ez-Zübânî'nin "Araplar'ın veya kabilesi Hevâzin'in en büyük şairi" diye nitelediği Lebîd, kendisini İmruülkays b. Hucr ve Tarafe b. Abd'den sonra üçüncü şair olarak görür. Cumahî onu üçüncü tabaka Câhiliye şairlerinden saymaktadır.

İbn Sa'd, İbn Kuteybe ve İbn Hallikân gibi eski müellifler Lebîd'in müslüman olduktan sonra şiir söylemediğini kaydetmişlerse de Brockelmann, Ömer Ferruh ve diğer bazı çağdaş araştırmacılar, şiirlerindeki İslâmî motiflere dayanarak onun müslüman olduktan sonra da az miktarda şiir söylediğini ileri sürerler. Hz. Peygamber, Lebîd'in, "İyi biliniz ki Allah'tan başka her şey bâtıldır, her nimet de şüphesiz zevâle mahkûmdur" beytini takdir ederek, "Hiçbir şairin ağızından bundan daha doğru bir söz çıkmadı" demiştir. Lebîd'in şiirlerinin çoğu fahiye türünde olup bunlarda garîb kelimelerle örülmüş sert bir üslup hâkimdir. Kendisini, kabilesini, atalarını ve ailesini yiğitlik ve cömertlikle övdüğü bu şiirlerinde devesine, çöle ve çöl hayvanlarına, içki ve av tasvirlerine yer vermiştir. Müslüman olduktan sonra yazdığı şiirlerde İslâm'ın ve Kur'an'ın etkisiyle üslûbunun yumuşadığı ve takvâ, sâlih amel, ölüm, âhîret hazırlığı, dünyanın fâniliği gibi mev'iza ve hikemiyat ağırlıklı temaları işlediği görülmektedir (Şevki Dayf, II, 91-95). Yıldırım isabetiyle ölen kardeşi Erbed için yazdığı mersiye onun en güzel şiirlerindedir.

Muallaka şairleri arasında yegâne müslüman şair olan Lebîd'in belli bir olay veya sebebe bağlı olarak değil kendi duygularını dile getirmek için nazmettiği muallakası, Theodor Nöldeke'ye göre bedevî şairlerin şiirleri arasında en güzel olanlarından. Muallakasının ilk bölümü olan nesib kısmında eski konaklama yerlerinin tasvirine geniş yer verilmiş, aşk teması ikinci planda tutulmuştur. Av sahneleri ve işret âlemleri tasviriyile devam eden kaside kabile büyükleirinin methi ve kendi cömertliğiyle övündüğü kısım sona erer. Kâmil bahrinde yazılmış seksen sekiz veya seksen dokuz beyitlik kaside diğer muallakalarla birlikte muallaka şerhlerinin hepsinde yer alır. Ebû Bekir İbnü'l-Enbârî, Ebû Ca'fer en-Nehhâs, Hüseyin b. Ahmed ez-Zevzenî ve Hatîb et-Tebrîzî'ye ait şerhler en önemli olanlardır. Almanca, İngilizce, Fransızca, İspanyolca, Türkçe, Farsça ve Urduca gibi birçok dile çevrilen muallakanın müstakil veya diğer muallakalarla birlikte çok sayıda baskısı yapılmıştır (Sezgin, GAS [Ar.], II/1, s. 74 vd.).

Lebîd'in divanı Ebû Amr eş-Şeybânî, Asmaî, İbnü's-Sikkî, Ebû'l-Hasan Ali b. Abdullah et-Tûsî, Muhammed b. Habîb ve Sükkerî gibi âlimler tarafından şerhedilmişse de bunlardan sadece Tûsî'nin şerhi eksik olarak zamanımıza intikal etmiştir. Lebîd'in divanı Yûsuf Ziyâeddin el-Hâlidî (I. kısmı Viyana 1880), A. Huber – Brockelmann (II. kısmı, Leiden 1891) ve Tûsî şerhiyle birlikte İhsan Abbas (Küveyt 1962) tarafından, ayrıca 1966'da Beyrut'ta (Dârü Sâdir) neşredilmiştir.

Şairin hayatı, edebî şahsiyeti ve şiirleri üzerinde birçok çalışma yapılmış olup önemlileri şunlardır: William J. M. Sloane, *The Poet Labid. His Life, Times, and Fragmentary Writings* (Leipzig 1877); Yahyâ el-Cübûrî, *Lebid b. Rebî'a el-Âmirî* (Bağdat 1382/1962); Zekeriyâ Abdurrahman Siyâm, *Şîru Lebîd b. Rebî'a beyne câhiliyyetihî ve İslâmihi* (Kahire 1976); Mûchid Çiçân ed-Düeymî, *el-Cümletü'l-Arabiyye fi Divânı Lebîd* (1977, yüksek lisans tezi, Kahire Üniversitesi); İbrâhim Abdülbârî, *el-Mu'cemü'l-luğavî li-Divânı Lebîd* (Kahire 1981); Hâmid b. Cebr, *Lebid b. Rebî'a hayatühü ve şîruh* (1977, yüksek lisans tezi, Ezer Üniversitesi); Emel bint Abdullah et-Tuaymî, *Lebid şâiren muhağramen* (1409/1989, yüksek lisans tezi, Külliyyetü'l-âdâb li'l-benât, Demmâm), Hasan M. Ca'fer Nûreddin, *Lebid b. Rebî'a el-Âmirî*,

hayatühü ve şîruh (Beyrut 1990), Şefik Abdürrâzık Ebû Sa'de, *Eşerü'l-İslâm fi Şîri Lebîd b. Rebî'a* (Kahire 1948).

BİBLİYOGRAFYA :

Lebid b. Rebîa, *Divân* (nşr. İhsan Abbas), Küveyt 1962, tür.yer.; ayrıca bk. neşreden giriş, s. 3-42; İmruülkays v.dğr., *Yedi Askı* (nşr. ve trc. M. Şerefeddin Yaltkaya), İstanbul 1943, s. 64-80; Cumahî, *Fuhûlü's-su'arâ'*, I, 123, 135-136, 144; İbn Habîb, *el-Muħabber*, s. 299-300, 472-473; Ebû Hâtim es-Sicistânî, *el-Mu'ammerün ve'l-vesâyâ* (nşr. Abdülmün'im Âmir), Kahire 1961, s. 76-79; İbn Kuteybe, *eş-Şîr ve's-su'arâ'* (nşr. Müfd M. Kumejha), Beyrut 1401/1981, s. 123-128; Belâzürî, *Ensâb*, I, 227-228; Ebû Bekir İbnü'l-Enbârî, *Şerhu'l-kaşâ'idi's-seb'i't-tvâli'l-Câhiliyyât* (nşr. Abdüsselâm M. Hârûn), Kahire 1963, s. 505-597; Ebû Ca'fer en-Nehhâs, *Şerhu'l-kaşâ'idi'l-tis'i'l-meşhûrât* (nşr. Ahmed el-Hattâb), Bağdat 1393/1973, I, 357-450; Ebû'l-Ferec el-İsfahânî, *el-Eğânî*, XV, 291-306; XVII, 15-24; Merzûbânî, *el-Müveşşah* (nşr. Ali M. el-Bicâvî), Kahire 1385/1965, s. 328, 357-359, 360; İbnü'n-Neđim, *el-Fihrist*, Kahire, ts. (Matbaatü'l-istikâme), s. 230; Hatîb et-Tebrîzî, *Şerhu'l-Kaşâ'idi'l-aşr* (nşr. M. Muhyiddin Abdülhamîd), Kahire 1384/1964, s. 15-17; Ahmed Emîn eş-Şin-kîti, *Şerhu'l-Mu'allakâti'l-aşr ve ahbâru şu'arâ'tihâ*, Beyrut, ts. (Dârü'l-kitâbi'l-Arabî), s. 123-136; Brockelmann, *GAL*, I, 36-37; *Suppl.*, I, 64-65; a.m.f., "Labid b. Rabî'a", *EP* (İng.). V, 583-584; Sezgin, *GAS*, II, 126-127; a.e. (Ar.), II/1, s. 74 vd.; Şevki Dayf, *Târîhu'l-edeb*, II, 91-95; Butrus el-Bustânî, *Üdeba'ü'l-Arab*, Beyrut 1989, s. 144-151; İsmail Hakkı Sezer, *Lebid bin Rabî'a ve Mu'allakası'nda Tasvir*, Konya 1995; Ahmet Suphi Furat, *Arap Edebiyatı Tarihi (Başlangıçtan XVI. Asra Kadar)*, İstanbul 1996, I, 80-81, 82; A. von Kremer, "Über die Gedichte des Labyd", *SBAW*, XCVIII/2 (1881), s. 555-603; A. Miquel, "eş-Şahrâ fi Mu'allakâti Lebîd" (trc. İbrâhim en-Neccâr), *Ḥavliyyâtü'l-Câmi'ati't-Tûni-siyye*, XII, Tunus 1975, s. 63-85; Süleyman Tülücü, "Büyük Bir İslâm Şairi: Lebîd", *EACİFD*, X (1991), s. 173-180. SÜLEYMAN TULÜCÜ

LEDÜN İLMİ

(bk. BÂTİN İLMİ).

LEFF ü NEŞR

(الفت والنشر)

Nesir veya nazım şeklindeki anlatımda önceden zikredilen unsurların her biriyle ilgili öğeler getirme anlamında bedî sanatı.

Sözlükte "toplama, düzme, bükme" anlamına gelen leff ile "dağıtma, yayma" mânasındaki neşr kelimelerinden oluşan leff ü neşr bedî ilminde cümle öğelerinin kuruluş ve dizilişleriyle ilgili, anlama güzellik katan söz sanatlarından biridir. Bu sanatta önce iki veya daha fazla unsur ayrı

ayrı yahut icmâlen zikredilir (leff), ardından bunların her biriyle ilgili öğeler getirilir (neşr). İlk bölümde yer alan öğelerin ikinci bölümdeki unsurlardan hangisine ait olduğu açıkça belirtilmez, bunları tayin etme işi okuyucuya bırakılır. Neşr öğeleri lef bölümü unsurlarını tamamlayıcı ve açıklayıcı nitelikte olur.

Lef bölümündeki unsurlar ayrı ayrı zikredilmişse buna "tafsilli leff ü neşr", birden çok (müteaddit) cüz veya unsuru kapsayan bir tek lafız halinde gelmişse "icmâlî (mücmel) leff ü neşr" adı verilir. Tafsilli leff ü neşr de ikinci grupta (neşr) yer alan öğelerin birinci grup (lef) unsurlarının sırasına göre olup olmaması bakımından ikiye ayrılır; sıraya riayet edilmişse "mürettep leff ü neşr", edilmemişse "gayri mürettep leff ü neşr" adını alır. Gayri mürettep olanda ikinci grup öğeler birinci grup öğelerine göre çapraz sıralanmışsa, yani leffin ilk unsuruyla ilgili öğe neşrin sonunda yer almış, diğer öğeler de buna göre dizilmişse buna "ma'kûs leff ü neşr" adı verilir (Türk edebiyatında ma'kûsü't-tertib). Öğeler hiçbir sıra gözetilmeden karışık sıralanmışsa "muhtelit leff ü neşr" denir (Türk edebiyatında muhtelitü't-tertib, muhtelifü't-tertib, müşevveş). Daha çok şiirde vezin gereği ortaya çıkan bu son türü kusur olarak görenler de vardır. Çünkü leff ü neşr sanatı söz dizimine dahil öğelerin belirli nisbetlerde sıralanışındaki uyuma dayanır. Türk edebiyatında leff ü neşr Arap belâgatındaki kurallarıyla yer almış olup bölümlenmesindeki küçük isim değişiklikleri dışında fazla bir fark bulunmamaktadır.

Aşağıdaki örneklerde lef öğeleri büyük harflerle, onlara tekabül eden neşr öğeleri de küçük harflerle gösterilerek açıklanmıştır:

1. Mürettep leff ü neşr.

ومن رحمته جعل لكم الليل والنهار
B A
لتسكنوا فيه ، ولتبتغوا من فضله
b a

(el-Kasas 28/73)

Geceyle (A) ilgili olarak "dinlenme" (a), gündüzle (B) ilgili olarak "çalışma" (b) öğeleri sırayla getirilmiştir. Nâbî'nin, "Bâğ-ı gel kadd ü ruh u hâlin görüp olsun hacil / Serv gülden, gül karanfilden, karanfîlâleden" beytinin ikinci mısraındaki "serv, gül, karanfîl" kelimeleri ilk mısradaki karşılıkları olan "kad, ruh, hal" sırasını aynen takip etmektedir.

2. Ma'kûs leff ü neşr.

وزلوا حتى يقول الرسول و آآدين آمنوا معه
B A
متى نصر الله ، ألا إن نصر الله قريب
a b

(el-Bakara 2/214)

Bir yoruma göre "b" öğesi müminlerin, "a" öğesi Hz. Peygamber'in sözü olarak "A" (peygamber) ve "B" (müminler) unsurlarına göre çapraz şekilde sıralanmıştır. Melîhî'nin "zülf, ruh, mushaf" kelimelerine mukabil aksi istikamette tertibin gözetildiği ve "tefsîr, âyet-i nûr, duhân"ın zikredildiği, "Zülfünle ruhun mushaf-ı hüsnünde nigârâ / Tefsîrin eder âyet-i nûr ile duhânın" beytinde de bu tür sıralama söz konusudur

3. Muhtelit leff ü neşr.

هو شمس وأسد و بحر ، جوداً و بهاءً و شجاعةً
b a c C B A

İlgiler "Aa", "Bb", "Cc"dir.

İcmâlî (mücmel) leff ü neşrde lef kısmı iki ve daha fazla unsuru kapsayan bir tek lafız halinde gelir. Ardından bu unsurların her biriyle ilgili olarak neşr kısmı öğeleri takip eder. Bu kategoride lef kısmı mücmel olduğundan neşr kısmı unsurları için tertip ya da tertipsizlik söz konusu değildir. Örnekler:

فإن المرء بين يومين
A+B
يوم قد مضى أحصي فيه عمله فحتم عليه ،
a
و يوم قد بقي لا يدري لعله لا يصل إليه
b

(Hadis)

İlgiler "Aa", "Bb"dir.

وقالوا لن يدخل الجنة إلا من كان هوداً أو نصارى
b a A+B

(el-Bakara 2/111)

Neşr kısmının açılımı:

أ قالت اليهود لن يدخل الجنة إلا من كان هوداً
(a)
أ قالت النصارى لن يدخل الجنة إلا من كان نصارى
(b)

Lef kısmını oluşturan çoğul zamir (vâv: onlar) Müsevîler (A) ve İsevîler (B) olmak üzere (ehl-i kitap) iki unsuru kapsar. Bu sanat sayesinde her iki din mensubunun ayrı ayrı olan iddiaları birleştirilerek ihtisar (icâz) sağlanmıştır.

Bazan lef kısmı ayrıntılı, neşr kısmı mücmel gelebilir. "Ak iplik" in (el-haytu'l-ebyaz) fecr-i sâdik, kara ipliğin (el-haytu'l-esved) fecr-i kâzib olması yorumuna göre şu âyet bu türe örnektir:

حتى يتبين لكم الخيط الأبيض من الخيط الأسود
B A
من الفجر
b+a

(el-Bakara 2/187)

Aşağıdaki form içinde gelenler leff ü neşrin güzel bir türü olarak görülmüştür (Teftâzânî, s. 427): Ayrıntılı lef kısmı + ayrıntılı neşr kısmı + önceki leffin mücmel hali. Şu örnekte olduğu gibi:

فمن شهد منكم الشهر فليصمه ،
و من كان مريضاً أو على سفر فعدة من أيام أخر ،
A
يريد الله بكم اليسر ولا يريد بكم العسر ،
B
و لتكملوا العدة ، و لتكبروا الله على ما هديكم ،
b a
و لعلكم تشكرون
A + B

(el-Bakara 2/185)

İlgili ibareler "Aa" ve "Bb" olup şükür kısmı (AB), hasta ve yolcuya tanınan kazâ ruhsatı (A) ve kolaylaştırma nimetiyle (B) alâkalı olduğundan ayrıntılı lef kısmını (A, B) icmâlî bir şekilde kapsamaktadır. Nefî'nin "zülf, dil, süz-ı aşk, sîne" lafızlarıyla münasebetli "nâr, külhan, gencîne, mâr"ın karışık bir şekilde sıralandığı, "Fikr-i zülfün dilde tâb-ı süz-ı aşkın sîne- / Nârdır külhanda gûyâ mârdır gencî- nede" beytinde de muhtelifü't-tertib ve ya müşevveş leff ü neşr yapılmıştır.

Bu söz sanatına "lef" adını veren, onu tanımlı ve örneğiyle ilk açıklayan âlimin Müberred olduğu belirtilmektedir (el-Kâmil, I, 112; II, 740-741). İbn Vekî türe "ayrıntısı bilinen mücmel", İbn Sinân el-Hafâcî ise "lafzın lafza tertip üzere hamli" adlarını vermişlerdir (el-Munşif, II, 117; Sırrü'l-feşâha, s. 191-192). Zemahşerî, ilgili âyetlerde "lef" ve "tarikatü'l-leff" (lef üslûbu) adlarını verdiği türle ilgili geniş açıklamalar yapmış, daha sonraki belâgat âlimleri buna neşr terimini de eklemiştir. İbn Hicce el-Hamevî ve bazı müteahhir dönem âlimlerinin bu sanata "tay ü neşr" adını verdikleri görülmektedir.

Lef ü neşr yaparken dikkat edilmesi gereken husus, sanat gösterme amacıyla lafzı ön plana çıkararak haşve, gayri mürettep leff ü neşrde de unsurlar arasında zihni intikalin kolayca sağlanamamasından dolayı ta'kide ve sû-i ihâma düşülmemesidir. Bu şartlar göz önünde tutul-

LEFF Ü NEŞR

duğ u takdirde leff ü neşr makbul olarak söze güzellik katan lafzî sanatlardan sayılır ve söze icâz vasfı kazandırır.

BİBLİYOGRAFYA :

Tehânevî, *Keşşâf*, II, 1301-1302; Tâhîrülmelevî, *Edebiyat Lûgatı*, İstanbul 1973, s. 90-92; Müberrred, *el-Kâmil* (nşr. Zeki Mübârek v.dğr.), Kahire 1355/1936, I, 112; II, 740-741; İbn Vekî, *el-Münşif* (nşr. M. Rıdvân ed-Dâye), Dımaşk 1402/1982, II, 117; İbn Sinân el-Hafâcî, *Sırrü'l-fesâha*, Beyrut 1402/1982, s. 191-192; Zemahşerî, *el-Keşşâf*, Kahire 1373/1953, I, 172; III, 337-338; Fahreddin er-Râzî, *Nihâyetü'l-icâz fi dirâyeti'l-i'câz* (nşr. Bekrî Şeyh Emîn), Beyrut 1985, s. 289-290; Ebû Ya'kûb es-Sekkâkî, *Miftâhu'l-ülûm* (nşr. Naîm Zerzûr), Beyrut 1403/1983, s. 425; Hatîb el-Kazvînî, *el-İzâh fi 'ulûmi'l-belâga* (nşr. M. Abdülüm'îm el-Hafâcî), Kahire 1400/1980, II, 503-504; Teftâzânî, *el-Muṭavvel*, İstanbul 1309, s. 426-428; İbn Hicce, *Hizânetü'l-edeb*, Kahire 1304, s. 76 vd.; Ankaravî, *Miftâhu'l-belâga ve misbâhu'l-fesâha*, İstanbul 1284, s. 131-132; Muallim Naci, *Edebiyat Teorileri: İstîlâhât-ı Edebiyye* (haz. M. A. Yekta Saraç), İstanbul 1996, s. 113-116; Abdurrahman Süreyyâ, *Mizânü'l-belâga*, İstanbul 1305, s. 370-371; Diyarbekirli Said Paşa, *Mizânü'l-edeb*, İstanbul 1305, s. 353-354; Manastırlı Mehmed Rifat, *Mecâmiu'l-edeb*, İstanbul 1308, s. 351-353; Ahmed Cevdet Paşa, *Belâgat-ı Osmâniyye*, İstanbul 1987, s. 160-161; M. Kaya Bilgegil, *Edebiyat Bilgi ve Teorileri*, İstanbul 1989, s. 290-292.

İSMAİL DURMUŞ – M. A. YEKTA SARAÇ

LEFKOŞE

Kuzey Kıbrıs
Türk Cumhuriyeti'nin başşehri.

Beşparmak (Girne) dağlarıyla Karlıdağ (Trodos) arasında bulunan Mesarya (Mesaoria) ovasının ortasında ve Kanlıdere (Pedia) ırmağının iki tarafında denizden 150 m. yükseklikte kurulmuştur. Şehrin etrafı temelleri XIII. yüzyılda Lusignan hânedanı zamanında atılan, fakat 1567 yılında yıkılarak yeniden inşa edilen surlarla çevrilidir.

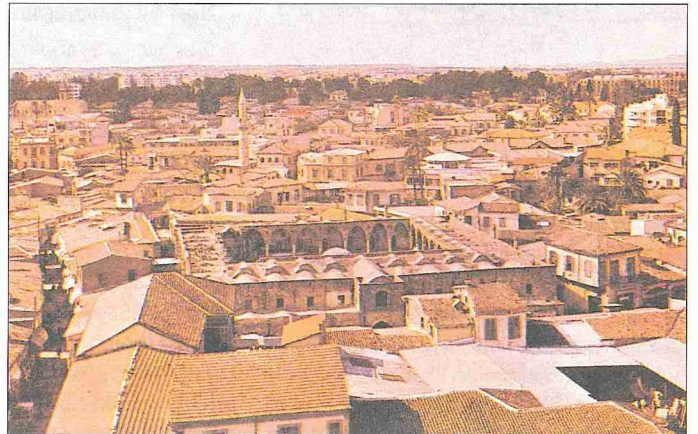
Kuruluş tarihi kesin olarak belirlenemeyen şehir önceleri Ledra, Bizans döneminde Levkosia adıyla anılmış, 1192'de Kıbrıs'ı Templier şövalyelerinden satın alan eski Kudüs kralı Guy de Lusignan tarafından başşehir yapılarak adı Nicosia'ya çevrilmiştir. Guy de Lusignan'ın kurduğu Kıbrıs Krallığı'nın Batı Roma İmparatorluğu tarafından tanınmasından ardından şehrin dinî ve siyasî açıdan bir Latin başşehrine dönüştürülmesi için yoğun bir imar ve iskân faaliyeti başlatıldı. Önce Katolikliğin adada hâkim mezhep haline getirilmesi amacıyla burada bir başpiskoposluk kuruldu; daha sonra başşehirden

başpiskoposluğa lâyık görkemli Saint Sophia Katedrali (şimdiki Selimiye Camii) yaptırıldı. Aynı zamanda Suriye ve civarından getirilen, içlerinde tüccar ve sanatkarların da bulunduğu göçmenlerle şehir nüfus yönünden takviye edildi. Bu faaliyetler sonucu Lefkoşe, XIII. yüzyılın başlarından itibaren önemli bir ticaret ve kültür merkezi haline geldi. 1211 yılında W. von Oldenburg burayı suru olmayan, kalesi muhkem şekilde yeni yapılmış, halkı refah içinde, evlerinin süslemeleri Antakya'ninkileri aratmayan kalabalık bir şehir olarak tasvir eder. 1350'de şehre gelen rahip Ludolf ise buradan dünyanın en zengin asilzadelerinin yaşadığı büyük bir şehir diye bahseder. Bu sıralarda zenginliği ve artan stratejik önemi, Lefkoşe'nin Doğu Akdeniz'in hâkim devletlerinin ilgisini çekmesine sebep olmuş, bir yıl kadar (1372) Cenevizliler'in elinde kaldığı gibi daha sonra da Memlük Sultanı Baybars tarafından haraca bağlanmıştır (1426). Buna rağmen şehrin zenginliği devamlı surette artmış ve eğer Felix Faber'in (1483) tasviri abartılı değilse kısa sürede dünyanın dört bir yanından hristiyan ve "kâfir" birçok tüccarın büyük çarşılarında Doğu'nun her türlü değerli taş, baharat ve kokularını sattığı bir Levant ticaret merkezine dönüşmüştür. Fakat bu durum uzun sürmemiştir; 1489'da adayı ele geçirerek Kıbrıs Krallığı'nı ortadan kaldıran Venedikliler tarafından bir ticaret kolonisinden ziyade askerî üs olarak görülmüş, XVI. yüzyılın başlarında nüfusunun azalmasına ve her yönden gerilemesine yol açmıştır.

Osmanlılar, 1570 yılı Temmuzunda Kıbrıs'ı almak için harekete geçtiklerinde fazla bir direnişle karşılaşmadıkları gibi kendilerini köle yerine koyan ve vergi oranlarını yükselten Venedikliler'den kurtulmak isteyen yerli halktan taraftar,

hatta fiilî destek bile buldular. Buna rağmen muhtemelen 25 Temmuz'da Lefkoşe önlerine gelen Osmanlı ordusu uzun süren şiddetli bir kuşatmadan sonra ancak 9 Eylül'de şehri ele geçirebildi. Fetihten sonra burası yeni oluşturulan Kıbrıs eyaletinin idare merkezi yapıldı. Osmanlılar, Venedikliler zamanında ihmale uğrayan ve önemini kaybeden Lefkoşe'nin gelişimini sağlamak için iskân ve ihyâ siyasetinin gerektirdiği idarî ve ekonomik tedbirleri hemen yürürlüğe koydular ve öncelikle Anadolu'nun çeşitli yerlerinden ve Suriye'den nüfus naklettiler (BA, MD, nr. 19, s. 334-335). Bu arada Ortodoks kilisesi tekrar açıldı ve Ortodoks reâyânın dinî-siyasî lideri (milletbaşı) olarak bir başpiskopos tayin edildi.

Osmanlılar'ın Kıbrıs'ta uyguladığı zorunlu iskân politikasının özellikle Lefkoşe'de başarıya ulaştığı görülmektedir. Çünkü fetihden on-on beş yıl sonra şehre gelen Batılı seyyahların anlattıkları buranın camii, türbe, çarşı ve mahalleleriyle herhangi bir Anadolu şehriden farksız bir görünüm aldığını ortaya koymaktadır. Fetihden bir yıl sonra yapılan tahrirde şehrin merkezindeki yedi mahallede 1100-1200 nüfusun (yaklaşık 212-235 hâne), kırsal kesimdeki 116 köy ve elli yedi mezraada ise yaklaşık 9000 kişinin (1786 hâne) yaşadığı tesbit edilirken 1596-1597'de şehrin toplam nüfusunun 4-5000 kadarı Türk olmak üzere 30.000'lere ulaştığı görülmektedir. Şer'iyye sicilleri üzerindeki çalışmalardan Türkler'le diğer unsurlar arasındaki farkın XVII. yüzyılda ortadan kalktığı, hatta XVIII. yüzyılın başlarında çoğunluğun Türkler'den oluştuğu öğrenilmekte ve 1850 tarihli bir vergi defterinden bu durumun XIX. yüzyılın ortalarına kadar sürdüğü anlaşılmaktadır (2097 hânedan 1057'si Türk, 1040'ı gayri müslim). İngilizler'in 4 Nisan 1881'de yaptık-

Lefkoşe'den bir görünüş